

Рудакевич А. В.,

*здобувач ступеня вищої освіти магістр
за спеціальністю «Право» Інституту
кримінально-виконавчої служби*

Науковий керівник:

Микитась І. М.,

*кандидат юридичних наук, начальник
кафедри кримінології і кримінально-
виконавчого права Інституту
кримінально-виконавчої служби*

ВИБОРЧЕ ПРАВО ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Питання що пов'язані з дотриманням конституційних прав засуджених є актуальними як з точки зору теорії права, так і з боку практики. Це обумовлено, в першу чергу, тим, що завжди існували порушники, злочинці, до яких потрібно застосовувати певні засоби впливу для їх виправлення, але водночас вони не повинні суперечити їх правам та порушувати їх, адже ці люди також є членами нашого суспільства. Саме на дотриманні прав ми будемо здатні побудувати в незалежній і суверенній Україні насправді демократичну і правову державу. У Конституції України закріплені основні права людини та громадянина, які є основою законодавства нашої держави, та забезпечують демократичність управління. Стаття 63 Конституції України визначає, що «засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду» [1].

Розглядаючи право засуджених до позбавлення волі брати участь в управлінні державними справами, яке стає все цікавішим для нас у зв'язку з наближенням у 2019 році виборів Президента України (ст. 38 Конституції України передбачає, що громадяни мають право вільно обирати і бути обраними в органи державної влади й органи місцевого самоуправління). Слід зазначити, що Конституцією та Законами України «Про вибори Президента України» і «Про вибори народних депутатів України» не встановлено обмежень щодо права обирати Президента України та народних депутатів України, особами, які утримуються в установах виконання покарань України [1; 2; 3]. Але засуджені до позбавлення волі не у повній мірі можуть реалізовувати своє активне виборче право, через заборону їх участі у місцевих виборах. Так, відповідно п. 7 ст. 3 Закону України «Про місцеві вибори», громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади та не мають права голосу на місцевих виборах [4].

Щодо пасивного виборчого права, то у ст. 51 Закону України «Про вибори Президента України», визначено, що Центральна виборча комісія реєструє кандидата на пост Президента України навіть при отриманні відомостей про судимість, не погашену і не зняту у встановленому законом порядку. Виходячи з цього можна дійти до висновку, що теоретично засуджені до позбавлення волі можуть реалізовувати пасивне виборче право і висувати свою кандидатуру на пост Глави держави [2]. Але при цьому особам, що мають судимість, заборонено ставати народним депутатом України, бо у ст. 76 Конституції України та ст. 9 Закону України «Про вибори народних депутатів України» містяться забороняючі норми, відповідно до яких не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку [1; 3]. Це питання потребує вирішення адже у законодавстві попри відсутність заборони засудженим обиратися на пост Президента України, немає механізму реалізації цього права.

Законослухняність є одним з важливих обмежень виборчого права. Разом з цим законом не заборонено обговорення питань, пов'язаних з виборами, отриманні пов'язаної з ними інформації. Така деполітизація виправної системи в нашій країні склалася на початку дев'яностих років.

Щодо іноземного законодавства, то згідно «ч. 1 ст. 3 британського Акту про народне представництво 1983 р., особа, що перебуває в ув'язненні, котре вона відбуває у виправному закладі на виконання вироку, не може голосувати на законних підставах на будь-яких парламентських виборах чи на виборах до органів місцевого самоврядування» це пов'язується з тим, що на момент проведення виборів така особа не перебуває на місці свого постійного проживання. «У Франції обмеження виборчих прав засуджених кваліфікують як недієздатність, що є наслідком минулої поведінки, котра не дозволяє бути впевненому у тому, що дана особа з честю і гідністю виконає свій громадянський обов'язок» [5, с. 65-66]. Особливістю обмеження виборчого права засуджених до позбавлення волі є те, що такі особи позбавляються виборчого права довічно, а за незначні проступки тимчасово. «Позбавлення виборчих прав може бути припинене законом про амністію, наступним виправданням чи закінченням строку кримінального покарання». Таким чином «у переважній більшості країн (Великобританія, Мексика, Росія, Франція та ін.) відсторонення від участі у голосуванні обмежується періодом реального відбування покарання у виді позбавлення волі». Водночас у деяких штатах США обмеження виборчих прав зберігається і після звільнення в'язня, статистичні данні 2009 року показали, що через судимість у США у виборчому праві були обмежені близько 5,3 млн. громадян [5, с. 66].

Загалом такі обмеження передбачаються законодавством, але в Ірландії засуджені до позбавлення волі на юридичному рівні не позбавлені виборчого права, але фактично здійснити його не можуть, через те, що виборчі дільниці не створюються в місцях позбавлення волі. У нашій країні, як і в більшості інших, обмеження у виборчому праві не пов'язуються зі складом злочину, проте «у Франції і ФРН обмеження виборчих прав жорстко пов'язане з вчиненням злочинів проти виборчої системи» [5, с. 66].

Отже, вітчизняне законодавство встановлює деякі обмеження до виборчих прав засуджених до позбавлення волі. Але загалом такі обмеження є зрозумілими, через умови в яких знаходиться ув'язнена особа. Водночас, низка проблем щодо приведення правового статусу засуджених до позбавлення волі у відповідність до Конституції України та міжнародних стандартів поведження із засудженими ще залишається, і вони потребують свого вирішення.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.09.2018).
2. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 року № 474-XIV. Дата оновлення: 01.01.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/474-14> (дата звернення: 21.09.2018).
3. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011 року № 4061-VI. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4061-17> (дата звернення: 21.09.2018).
4. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 року № 595-VIII. Дата оновлення: 28.08.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-19> (дата звернення: 21.09.2018).
5. Стрекалов А. Є. Система обмежень виборчих прав громадян *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 21 – 22 квіт. 2011 р.). Луганськ, 2011р. С. 64–66.